

Yadımdadır, düz 27 il əvvəl mən ilk dəfə bu binanı və o binadan çıxan, təfəkkürümüzdə oyadan düşündürücü əsərləri ilə milyonların və eləcə də mənim böyük sevgini qazanan yazıçıları canlı şəkildə gördüm. Sahil bağında durub üzərində "Azərbaycan Yazıçılar Birliyi" yazılmış binaya tamaşa edir və həyəcan keçirirdim. Bu vaxt ortayaşlı, çalsaçlı, bığlı bir kişi binanın qapısından çıxıb sol tərəfə addımladı. Tanıdım. Yusif Səmədoğlu idi. İki gənc ona yaxınlaşdı, Yusif Səmədoğlu ol verib onlarla görüşdü. Xeyli söhbətdən sonra gənclər ona təşəkkürünü bildirərək uzaqlaşdılar. Sonradan biləcəkdim ki, bunlar gənc yazarlardır və Yusif müəllimə öz problemlərini deyirlər.

Bir az keçmiş binanın qapısından hündürboylu, gümüşü saçlı, sağ çiyini azca əyən nur simalı şəxs çıxdı. Çiyində uzun çanta vardı. Onu da tanıdım. Anar müəllim idi. Sağ tərəfə döndü. Heç kimə baxmadan gedirdi. Bu vaxt iki dilənçi ona yaxınlaşdı. Anar müəllim ölini cibinə saldı. Bilmədim nə qədər pul verdi, amma görünür, dilənçiləri razı salmışdı. Çünki hər iki qadın öllərini açaraq ona dua edirdilər.

Müşahidə etdiyim bu mənzərə Yazıçılar Birliyi haqqında mənə xoş təəssürat oyadı.

Binaya daxil oldum. Yaxşı yadımdadır ki, ilk dəfə binaya qədəm qoyub pillələri qalxanda çox qorribə hisslər keçirirdim... Buradan kimlər çıxmayıb, kimlər düşməyib?

Əsas 1934-cü ilin iyunundan qoyulan, əvvəlki adı Yazıçılar İttifaqı olan, bu günə qədər yaşayan, fəaliyyət göstərən bu doğma Ocağı qorumaq üçün kimlər canını fəda etdi? Kimlər gəlib getdi? Kimlər ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin keşiyində dayanaraq ustad şair və yazıçılarımızın doxsan ilə yaxın bir müddətdə toplaşdıqları acılışırnlı müqəddəs məkanı yaşatmaq üçün səbrlə dözüb sonacən oturdular?

Bir qədər Yazıçılar Birliyinin yarandığı tarixə nəzər salaq.

Sovet dövründü. Sovet yazıçısı Maksim Qorki belə bir təkliflə çıxış etdi ki, yazıçıların bir təşkilatı yaransın. Təklif sovet hökuməti tərəfindən qəbul olundu. Azərbaycanda da belə bir qurumun yaradılması ləziz idi. Çünki o vaxt yazıçı və şairlər müxtəlif məclislərə toplaşaraq əsərlərini təqdim edirdilər.

Beləliklə, 1934-cü ilin iyununda Bakıda Yazıçıların ilk qurultayı oldu. İxtisasca ədəbiyyatçı deyil, filosof olan Məmməd Kazım Ələkbərli ilk sədr seçildi. Çox keçmir ki, onu yazıçı Seyfulla Şamilov əvəz edir. Qeyd edim ki, AYB-nin hər iki ilk sədri sonradan 37-ci ilin qurbanlarına çevrildilər. Və Seyfulla Şamilovun oğlu, istedadlı rəssam Elcan Şamilov illər sonra Yazıçılar Birliyi üçün atasının və digər repressiya qurbanları olmuş yazıçıların möhtəşəm bələdiyyəni yaradacağı. Anar müəllim məsələlərinin birində qeyd edir ki, biz bilərəkdən bu işi ona tapşırıq ki, osər təsirli alınsın. Doğrudan da, bu gün AYB-nin 3-cü mərtəbəsində yerləşən gözəl sənət əsərinə həyəcanlı baxmaq olmur. Çox təəssüf ki, sonradan Elcan Şamilov da cavan yaşında dünyasını dəyişdi.

Seyfulla Şamilovdan sonra Səməd Vurğun, Rəşad Rza, Mirzə İbrahimov, Süleyman Rəhimov, Mehdi Hüseyn, İmran Qasımov və İsmayıl Şıxlı. Zaman-zaman AYB-

Südəbə SƏRVI

Qurultayqabağı düşüncələr...

nin sədri olmaqla, həm mədəniyyətimizi, həm də milli ənənələrimizi qoruyub saxlaya bildilər.

Bu insanlar hələ sovetin görünməz qılını başlarının üzərində olan zaman yaranan ən çətin situasiyalarda, ən sort məqamlarda belə yazıçı adını, mənsub olduqları təşkilatın adını qoruyub saxlaya biliblər, ən başlıcası isə Azərbaycan ədəbiyyatına və dilinə xidmət ediblər, ədəbiyyatımızı hər zaman yaşadıblar.

...1987-ci ildə AYB-nin fəvqoladə Qurultayı keçirildi və İsmayıl Şıxlı səhətdə yaranmış problemlərlə bağlı AYB rəhbərliyində istefa verdi. Öz yerinə isə Anar Rəşad oğlunu tövsiyə etdi.

Əlbəttə, buna qarşı çıxanlar da oldu, amma əksəriyyət Anar müəllimin namizədliyini dəstəklədi. Beləliklə, AYB sədrliyi növbəti ədəbi cəmiyyətdə, eləcə də xalq arasında, türk dünyasında hörmətli, çəkisi olan Xalq yazıçısı Anara etibar olundu. Əslində, bununla Anar müəllimin çiyinə çox ağır yük qoyuldu.

Bu, həmin keçid adlanan dövr idi ki, hər sahədə olduğu kimi, ədəbiyyatımız da böhran dövrünü yaşayırdı. Belə bir zamanda Yazıçılar Birliyinin sədri olmaq heç şübhəsiz ki, böyük iradə, təmkin, zəhmət, səbr tələb edirdi.

Və çox təəssüf ki, söz azadlığından, aşkarlıqdan istifadə edərkən elə o illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə qarşı çıxanlar, onu parçalamaq, hətta ləğv olunmasını belə istəyən qüvvələr vardı. (Təəssüf ki, bu gün də var). Üstəlik, öz doğma ocaqlarından günahsız yerdə dördgün düşmüş minlərlə əvəz-çəksiz insanların Bakıya axını. Onların bir çoxunun özlərinə ümid yeri, sandığı AYB-yə üz tımarları və s. Belə bir zamanda Yazıçılar Birliyinin rəhbəri olmaq höqiqətən böyük səbr tələb edirdi. Bu çətin bir dövəmdə düşüncəm ki, Yazıçılar Birliyini məhz Anar kimi milli ruhlu, milli düşüncəli ziyalılarımız qoruyub saxlaya bilirdi.

Saxladı da. Artıq 35 ildir ki, Anar müəllim Yazıçılar Birliyinin sədridir.

Anar müəllim bir məqaləsində yazır: "Həmişə öz vicdanıma arxalanmışam. Düşünməmişəm ki, bu mənə xeyir gətirəcək..."

Çox sonradan isə bu misraları yazacağımdır:

*"Mətbuat zəhərli dəkə
artır qanında şəkərim,
Belə keçir gedir ömrüm
şəkər-zəhər arasında..."*

Bir çox hadisələr mənim gözümün önündə baş verib. Mən müstəqil və tərəfsiz bir jurnalist olaraq M.O.Sabir demiş, ağı ağ, qararı da qara görürəm və yazıram. Bu gün mənim Yazıçılar Birliyində nə bir vəzifəm var, nə də bir umacağı. Anar müəllimi tanıdığım gündən ona qarşı olan hücumlara tutarlı cavablar yazmağa çalışmışam: hələ bir çox ziyalıların susduğu bir vaxtlarda sözümlü demişəm. İstər Anar müəllim haq-

Çingiz Abdullayev bu gün dünya şöhrətli yazarımızdır. İstedadlı aktyorumuz Fəxrəddin Manafov səhəbt edirdi ki, bir dəfə Moskvada onlarca adamın növbəyə düzülüyünü gördüm. Yaxınlaşb birindən soruşdum ki, burda nə satırlar? Dedi ki, Çingiz Abdullayevin kitablarını satırlar.

Bir ölkənin, bir millətin xaricədə tanınan, oxunan ziyalısı o xalqın ucalığıdır!

Bildiyini də, bilmədiyini də, hətta sadəcə çətinliyi yazıb sosial mediada paylaşanları da heç cür anlaya bilmərəm. Yazıçı müqəddəs anlayandır. Yazıçıya toxunmaq olmaz! Çünki o, xalqın ağrısını yerdirdi! Düşünən beyni, yazan qələmidir!

37-ci il deyil ki, kimosə salam verməyə belə qorxasan. İndi söz deməyə nə var ki. Gələk əsas mətləbə.

qında, istərsə də digər ziyalılarımız haqqında.

Bu gün Yazıçılar Birliyinin növbəti qurultayına hazırlıq gətirdiyi bir vaxtda həm Anar müəllimə, həm də Birliyə sosial mediada, qəzet və saytlarda hücumlar və qərəzli, sifarişli yazılar təəssüf ki, yeno baş alıb gedir.

Bəzi "qələm sahibləri", Anar müəllimin təbircinə desək, "əhli-qələmlər" höqiqətə sۆykənmədən, ağına-bozuna baxmadan yazırlar. Bəzələrinin isə ürəyi doluymuş. Kimin AYB-dən zəhlisi gedirsə, Anar müəllimədən xoşu gəlmirsə, kim ordan xaric edilibsə, toqatıdö düşməyibsə və ya üzv olma bilməyibsə, saytlara müsahibələr verərək "Açıqlar sandığı, tökürlər pamdığını...". Daha doğrusu, içlərdəki hirs, öfkəni tökürlər. Həm də qərəzli şəkildə. Daha irəli gedərək AYB-dəkiləri fırılacaq, "vətən xaini" adlandırılan da var. Çox təəssüf!

Xatırlayırımsızsa, lap elə 5-6 il əvvəl Yazıçılar Birliyinin icarəyə verdiyi binada "26-lar" kafesi vardı və buna görə AYB-də oturanları "Bunların havadarları ermənilərə xidmət edirlər. Amma biz onlara imkan verməyəcəyik" (keçmiş məmurun dedikləri) və daha başqa ifadələrə qədər işlətmişdilər.

Etik normalara uyğun olmayan sözlər deməyin özü elə düşmənin dəyirmanına su tökmək deyilmir?

AYB-nin ləğv olunmasını istəyən hətəkarlarının nəzərinə:

AYB nəyə görə ləğv olunmalıdır? Bir anlığa təsəvvür edin ki, AYB bağlandı. Orda çalışan nə qədər ailə başçıları, jurnallar və 88 ildir Yazıçılar Birliyi ilə qoşa addımlayan hörmətli "Ədəbiyyat qəzeti"miş var. Çox yazarları tanıdan, ədəbi mühitə təqdim edən bir qəzet!

Sizlər ösəldə, bununla ədəbiyyatımıza daş atırsınız. Və o daşın bir gün öz başınıza döyəcəyindən ehtiyat edin...

Yəqin ki, çoxunun yadımdadır, 15 il əvvəl Yazıçılar Birliyi təmir olunanda söz-səhəbt gəzirdi ki, binanı yazıçılardan alacaq. Anar müəllim avqust ayının qorabışın vaxtında kondisioneri olmayan (təmirə görə götürmüşdülər) otaqların birində oturub bütün yayı istirahət belə etmədi.

Qurultayda kimin sədr seçilməsi sual çoxlarının beynində dolur. Əlbəttə, ağıllı və vicdanlı adamlar AYB sədrliyinə layiqli namizədin olmasını istəyirlər. Anar müəllim kimi. Varmı belə bir namizəd?

Müşahibələrimin birində Anar müəllimlə aramda belə bir səhəbt oldu.

"Sual: Anar müəllim, siz özünüzdən sonra AYB-nin yükünü çəlik daşıya bilən bir layiqli namizəd görürsünüzmü?"

Cavab: Müxtəlif adamlar haqqında düşüncəm. Ancaq deyə bilmərəm ki, filankəs bu vəzifənin hələsindən layiqlincə gələ biləcək. Cavanları çalışıram ki, qabağa çəkim və özləri də bilmədən onlara göz qoyuram. Görüm, özlərini necə aparırlar, açığını deyim, nəfsləri nə dərəcədədir və s. Xırda bir müşahidədən hər şey bəlli olur.

Sual: Müşahidələrinizə əsasən nə qonağa gəlinirsiniz?

Cavab: O qonağa gəlirəm ki, Yazıçılar Birliyinin rəhbəri olmaq üçün gərək gözütoxtulasın. Eləsi var ki, hər şeyi birdən istəyir. Ümumiyyətlə, hər hansı bir vəzifədə işləyəndə gərək gözütoxtulasın. Vəzər son imkanı varsa, məsələ, son özüne başqalarından artıq qonorə yazırsansa, mən bu adama şübhə ilə yanaşıram ki, bəs bu adam sədr olsa necə olar?"

Bu, Anar müəllimdən bir neçə il əvvəl götürdüyüm müsahibədən. Və bu gün də Anar müəllim özündən sonra kimin sədr olacağı haqqında çox nigərindir. Özü dediyi kimi, Yazıçılar Birliyinin sədri olan kəs gərək gözütoxtulasın. Bu sözlərdə çox böyük höqiqət var. 1934-cü ildən indiyə qədər sədr olan bütün yazıçılar məhz gözütoxtulublar, tək özlərini deyil, həm də başqalarını düşüncülər.

Qurultaya sayılı günlər qalıb. Mən şəxsən bu gün layiqli namizəd elə Anar müəllimin özüdür. Əlbəttə, Qurultayda son sözü özü deyəcək.

Amma ömür əbədi deyil. Allah Anar müəllimə cansağlığı versin. Bəs sabah AYB sədrliyi etibarlı olardə olacaqmı? Bu barədə düşüncəm lazımdır.

İnanırıq ki, oraya sədr seçilən şəxs ustad dōdələrimizdən bizə miras qalan bu ədəbiyyat ocağını hər zaman vicdanla qoruyacaq, yaşadacaq və səhrələ nosıldənəslə ötürəcək.